

Tornar a estudiar era el meu somni.
Poder-ho fer al meu ritme és
molt gratificant.

Anna
Farmacèutica
i estudiant de Psicologia
a la UOC

Benvinguts a la universitat personal

Titulacions oficials

DIPLOMATURES

- Ciències Empresarials
- Turisme

LLICENCIATURES

- Dret
- Filologia Catalana
- Humanitats
- Psicologia

LLICENCIATURES 2n CICLE

- Administració i Direcció d'Empreses
- Ciències del Treball
- Comunicació Audiovisual
- Documentació (gestió de la informació)
- Filologia Catalana
- Humanitats
- Investigació i Tècniques de Mercat (màrqueting)
- Psicopedagogia
- Publicitat i Relacions Públiques

LLICENCIATURES 2n CICLE / MASTER

- Estudis de l'Àsia Oriental
- Estudis de Ciències Polítiques i de l'Administració

ENGINYERIES

- Enginyeria d'Informàtica (2n. cicle)
- Enginyeria Tècnica d'Informàtica de Gestió
- Enginyeria Tècnica d'Informàtica de Sistemes
- Enginyeria Tècnica de Telecomunicació, especialitat en Telemàtica
- Graduat de Multimèdia (llic. propi)

MASTERS OFICIALS

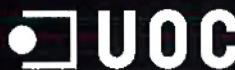
- Màster oficial d'Educació i TIC (*E-learning*)
- Màster oficial de Programari lliure
- Màster oficial de Societat de la informació i el coneixement

I TAMBÉ A LA UOC

- Màsters i postgraus
- @l'eneu universitari
- Curs d'accés a la UOC per a més grans de 25 anys

Sol·licitud d'accés a www.uoc.edu
Inici període lectiu: febrer de 2008

Informa-te'n als centres i punts de suport de la UOC a
BARCELONA, L'HOSPITALET DE LLOBREGAT, LLEIDA, MANRESA,
REUS, SABADELL, SALT, SANT FELIU DE LLOBREGAT, TERRASSA,
TORTOSA, VIC, VILAFRANCA DEL PENEDÈS, VILANOVA I LA GELTRÚ,
CIUTADELLA, EIVISSA, MANACOR, VALÈNCIA, MADRID I L'ALGUER,
al tel. 902 141 141 i al nostre web www.uoc.edu

Universitat Oberta
de Catalunya

www.uoc.edu

Resulta difícil d'entendre que un accident tan terrible, amb un centenar de morts, o més, no sigui recordat. Va ocórrer a Palma el 25 de novembre de 1895, dia de Santa Caterina. Els lectors d'aquest setmanari per ventura recorden la publicació, l'any passat, d'un resum d'aquells fets. Fou una de les poques ocasions en què es tragueren de l'oblit aquells fets quasi desconeguts. Han estat volgudament oblidats pel poder polític durant molts d'anys. Ara, tanmateix, les institucions balears han assumit la seva responsabilitat. El govern, a través de la consellera de Treball, Margarita Nájera; l'Ajuntament de la capital, presidit per Aina Calvo; i el Consell de Mallorca, presidit per Francina Armengol, han decidit de començar a honorar el record d'aquelles víctimes, a proposta d'UGT i amb el suport de CCOO. Les institucions preveuen de mantenir cada any alguna mena d'acte i fins i tot el govern es rumia de declarar el 25 de novembre com el dia de la Salut Laboral de les Illes Balears.

El fets. El febrer de 1895 havia començat a Cuba la rebel·lió insurgent contra l'ocupació espanyola. Poc abans, l'exèrcit espanyol havia canviat els fusells tradicionals pels nous màusers. El govern va treure a concurs, per a cada província, el desmuntatge dels cartutxos antics per a reciclar-los.

L'empresari que guanyà el concurs per a fer la feina a les Balears fou Gabriel Padrós, un català de Reus que vivia a Madrid. Padrós no era pas especialista en aquesta tasca. De fet, era constructor. Però en aquell temps, en plena Restauració, una època en què imperava la corrupció, detalls com aquest no tenien cap importància. Padrós organitzà la feina com era norma a les Balears en aquell moment: cercant la màxima rendibilitat sense atendre les mínimes obligacions de seguretat i –avui diríem– salut laboral dels seus treballadors que la llei de Protecció a l'Obrer teòricament exigia. Per fer la feina, l'exèrcit li cedí l'ús d'un revellí situat a la banda exterior de la murada, que era de titularitat militar. En deien de Sant Ferran. Aproximadament, era situat on ara hi ha el carrer de Cecili Metel, a la zona on es troba l'Agència Tributària. Els revellins eren espais

Santa Caterina 1895 a Palma

Placa en recordança de les víctimes de la tragèdia de 1895, instal·lada per l'Ajuntament de Palma durant la Segona República al lloc dels fets.

Les institucions balears homenatgen les víctimes de l'accident laboral més sagnant i més oblidat de la història illenca.

destinats a fer com de magatzems d'es- tris militars, i a vegades servien per a guardar-hi municions, com un polvorí. El 1895 ja no tenia cap ús militar. Era un espai buit. I petit; per tant, Padrós, d'acord amb l'exèrcit, hi construï un edifici de fusta adossat per a encabir-hi tant els treballadors que volia contractar com el milió i mig de cartutxos a reciclar.

No se sap amb detall quants obrers contractà. Segons la premsa de l'època, eren més d'un centenar. Algunes altres fonts consultades per la UGT –que investigà el cas–, fan pujar la xifra a

prop del centenar i mig, o més. Sigui com sigui, és segur que la immensa majoria de la mà d'obra ocupada per Padrós eren dones, entre les quals hi havia moltes nines –11 anys, 12, 13... Era una pràctica habitual. Les dones no cobraven tant com el homes i les nines encara menys que no les dones adultes. Per tant, per a segons quines feines, de no gaire esforç físic, eren perfectes: el benefici creixia en disminuir el cost laboral. També contractà entre dues dotzenes i tres d'homes, encarregats, sobretot, de vigilar la feina de les dones i les nines.

Teòricament, la tasca era senzilla. Cada operària agafava un cartutx, l'obria mitjançant pressió, amb un punxó, entre beina i bala, les separava i, de la beina, en buidava la pólvora, que anava col·locant sobre el davantal. Quan en tenia prou d'acumulada, la dipositava en un poal. La mecànica de la feina es va saber gràcies als testimoniatges d'alguns supervivents que la premsa recollí els dies i setmanes següents a la tragèdia. No hi havia cap garantia de seguretat malgrat el risc evident de manipular munició d'aquesta manera.

Les dones obreres de Padrós eren molts pobres. Cal tenir present que eren temps de crisi econòmica ferotge. Només una dada: entre 1887 i 1897, el 10% de la població balear emigrà, majoritàriament cap a Amèrica. No se n'anaven a cercar fortuna, sinó a mirar de sobreviure. Els preus agraris

havien caigut i l'exportació de productes manufacturats cap a les Antilles, també. La misèria s'ensenyoria de la vida quotidiana. Fins al punt que el 1898 s'hagueren d'implantar les *cuines econòmiques* que donaven menjar de franc als qui no en tenien: només a Palma unes 1.500 persones, sobre una població de 60.000, acudien cada dia a cercar el menjar gratuït. En aquest context de misèria, per als empresaris sense escrúpols, com Padrós, resultava molt rendible de contractar mà d'obra barata. Hauria pogut contractar homes a una pesseta de jornal –era el que es pagava per les feines comunitàries i, en general, era el sou diari per a feines sense qualificació–, però no li bastava. Necessitava guanyar més. Per això contractà dones i nines. Sous més baixos i, per tant, més benefici.

Les condicions de feina eren molt senzilles i perilloses. No únicament pel risc evident de manipular cartutxos, sinó perquè, a més, i segons el testimoniatge de supervivents, els vigilants sovint fumaven cigars. El dia de Santa Caterina de 1895, no se sap per què, tot esclatà. En aquell moment, hom va especular que havia caigut algun cigar a un poal de pólvora o bé que l'explosió havia passat per un cop mal pegat amb un punxó. Tant se val. Tot explotà. Una flamarada immensa s'apoderà del cel de Palma. L'explosió es sentí a molts quilòmetres de distància. 92 morts *in situ*. 71 dona –i nines– i 21 home. Les fonts que investiga la UGT parlen d'una xifra final bastant superior, de fins a 125 morts, incloent-hi els qui moriren a causa de les ferides durant els dies i setmanes següents.

Va ser, i és, el pitjor accident laboral de la història de les illes Balears. Possiblement, un dels més sagnants de la història dels Països Catalans, i de l'estat espanyol. No obstant això, quedà a l'oblit ràpidament. Les institucions públiques reaccionaren com era norma aleshores. Desplegaren molta de caritat, però no assumiren cap responsabilitat i ni tan sols es proposaren de fer complir la llei vigent de protecció als obrers, i encara menys d'endurir-la. Això sí, organitzaren una capta de diners a través de donacions particulars i d'empreses per a les víctimes i familiars. La notícia transcendí les fronteres illenques. A Madrid, Barcelona, València i més ciu-

Imatge històrica del revellí de Sant Ferran de Palma, que explotà el 25 de novembre de 1895.

tats, mútues de socors obrer també recaptaren tant com pogueren per enviar-ho cap a Palma. La reina, en un exercici de magnanimitat lloat incansablement per la premsa de l'època, envià... mil pessetes, que no era pas poc –el salari anual d'un mestre–, però no res per a la decrepita monarquia.

Padrós, que en el moment de l'explosió dinava i, per tant, se salvà de la mort, fou jutjat en consell de guerra. Va ser declarat culpable i condemnat a tres anys de presó i a pagar una indemnització de mil pessetes a les víctimes. No consta si entrà a la presó. No era gens habitual que un *distingit* –així anomenava la premsa la gent benestant– anàs a presó. I menys per un *accident*, tot i que es provà que l'absència de seguretat era deguda a l'avarícia empresarial. El fet curiós és que a ningú no li passà pel cap de demanar responsabilitats a l'exèrcit, que, al cap i a la fi, n'era el responsable darrer. D'això, ni una paraula.

L'oblit. El succés va significar un gran xoc immediat per a la societat mallorquina i balear, com és fàcil d'imaginar. Uns cent morts de cop, sobre 320.000 habitants que vivien aleshores a les Balears, eren molts de morts. O no tants. Perquè cada any hi morien dotzenes i, fins i tot, algun any, centenars de persones a causa d'epidèmies, sense que passàs res d'especial. Això sí, els qui morien eren els pobres. I mentre fossin pobres les autoritats no se'n preocupaven. Per exemple, quan passà l'accident del revellí, una epidèmia de xarampió assolava Mallorca i Eivissa. Entre maig de 1895 i març de 1896 moriren més de cent persones només a Palma, i un nombre indeterminat a més indrets. La Junta Provincial de Sanitat ni tan sols es reuní. Es decidí a actuar quan, com deia *La Última Hora*, “la

malaltia comença d'amenaçar les zones distingides de la capital”, és a dir de residents benestants. Si morien només els miserables, tant era. Així anaven les coses. I els morts per la tragèdia de Santa Caterina de 1895 eren tots pobres. Una desgràcia més. Important, però una més. I que, cal no oblidar-ho, passà durant la guerra de Cuba, amb la qual cosa les preocupacions aviat foren unes altres.

Per una altra banda, no s'ha de negligir la voluntat expressa de les institucions a tapar l'afer. La classe política, empresarial, aristocràtica i, en general, la benestant, tenia por d'una possible revolució –la premsa de l'època ho reflecteix– i tot allò que podia ésser un motiu per a la rancúnia contra el sistema era liquidat o esborrat. La sagnia del revellí no convenia que es recordàs. Es mantingué, això sí, en el record popular durant molts d'anys. De fet, encara algunes persones grans tenen el record que els seus pares o avis els en parlaren, del fet. Però les institucions de la Restauració mai no volgueren recordar-lo.

Només l'any 1934, l'ajuntament democràtic de Palma de la Segona República col·locà una placa al lloc aproximadament de la catàstrofe, en record de les víctimes. Curiosament, la dictadura no la tocà. Potser perquè no feia falta. Gairebé ningú ja no es recordava de què commemorava. El silenci i el temps anà tapant encara més el record de Santa Caterina de 1895. El resultat de tant de volgut oblit oficial va ser que, ni amb la recuperació democràtica (1978) ni amb l'autonomia balear (1983), cap polític ni sindicalista no n'havia sentit parlar. I cap historiador tampoc no es va interessar a investigar mai l'episodi. L'accident laboral més sagnant de la història de les illes Balears quedà oblidat d'aquesta manera.

Fins que, arran d'algun comentari i d'alguna notícia aïllada de premsa, com la publicada l'any passat per aquest setmanari, algú s'adonà de la importància de la tragèdia i, finalment, la UGT –i més concretament el secretari general, Lorenzo Bravo, i el número dos, Manuel Pelarda– féu seva la lluita per recordar allò que no s'havia d'haver oblidat mai. I les institucions, finalment, n'han fet cas.

Miquel Payeras